సంగంవారి వీధి

★

శ్రీ ఇవటూరి కామేశ్వరరావు

ఆ వూళ్లో చంగల్రావ్ హోటలుకు వచ్చే జనం ముచ్చటించని సంగతంటూ లేదు. దైనందిన వ్యవహారాలనుంచి, కాంగ్రెసు ఎలక్షనులు బ్లాకు మార్కెట్టు, సమ్మెలు—అబ్బో ఒక టేమిటి సమస్త సంగతుల గురించి ప్రస్తావించడం పరిపాటి. వూళ్లో ఏదైనా చావు సంభవిస్తే ఆ ప్రస్తావం అక్కడే.

పెళ్లిళ్లు, పేరంటాలు జరిగితే వాటి వార్తలు అక్కడకు వెంటనే జేరుకుంటాయికదా. కోర్టులో ఏదైనా మంచి కేసు విచారణకు వస్తే దాని ఫలితాలను గురించి యిక్కడ చర్చ జరిగితీరుతుందిగదా. బళ్ళో మేష్టారుగారు ఎవరినైనా నుంచోబెట్టారంటే ఆ విషయం అక్కడ చర్చించుకోవలసిందే గదా. ఆ రోజు సంతలో మిరపకాయ ధర హెచ్చిందంటే దానిని గురించి అక్కడ ప్రస్తావన జరగవలసిందే. ఇలాగ్గా చిత్రవిచిత్రంగా సాగిపోతుంటాయి సంభాషణలు. చెంగల్రావు కూడా ఏతత్సంభాషణల మధ్య తనకు తోచినట్టు ఒక్కముక్క విసురుతూండడం పరిపాటి.

చంగల్రావుకొట్టుకు అనుదినమూ హాజరు వేసుకునే వాళ్లలో – ఆ ప్రక్క ఫ్యాక్టరీ ఫోర్మెను ఒకడూ, అగ్రహారంలో వుండే శాస్త్రులవారొకరూ, గవర్నమెంటుగ్రాంటుయిచ్చిన ఎయిడెడ్ స్కూలు అయ్యవారు, అయ్యవారమ్మనూ. ఒకయిన్సూరెన్సు ఏజంటు ఒకాయన. వీళ్లు హాజరు కావలసిందే. అలా వర్షం కురవనీయండి—ఈలా ఎండలు ముదిరి ఘాడ్పులు వేయనీయండి—ఏదో ఒక సమయంలో హాజరు వేసుకొని పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుకొని పోతుంటారు.

తరుచు సుబ్బన్న కూడా ఆ దుకాణంకు రావడం కద్దు. మోతుబరి సుబ్బన్నంటే ఆ వూళ్ళో చాల మందికి తెలుసు. ఘరానా మనిషి. నిత్యమూ ఇతని కూడా ఇద్దరో ముగ్గురో తోకల్లా తిరుగుతూనే వుంటారు. తన మాటకు అడ్డంవస్తే సహించే ఘటం కాదు. వాడితోపాటే వాడి అనుచరులు కూడా ఒకే మాట. అతనితో ఘర్షణ పడితే ఏం విపత్తు సంభవిస్తుందోనని సౌమ్యంగా పోతుంటాడు చెంగల్రావు. ఎందుకంటె వెనుక ఒకటి రెండుసార్లు అక్కడ కొట్లాటలు కూడా జరిగి తలలు పగులగొట్టుకునేంత పని జరిగింది. అందులో మోతుబరి సుబ్బన్నతో చేయి చేసుకుంటే ఆ రోజు నెత్తురు చూశారన్నమాటే.

యధావిధిగా ఫ్యాక్టరీ ఫోర్మను పోతూపోతూ తమ మామూలుగా కూర్చొనే బల్లమీద కూర్చుని యింత కారప్పూస తింటున్నాడు పెట్టించుకొని. గ్రాంటుస్కూలు బడిపంతులు, అయ్యవారమ్మ బడి తలుపు బిగించుకొని రవంత యేమైనా తినిపోదామని చంగల్రావుదుకాణానికి చక్కావచ్చి ఫ్యాక్టరీ ఫోర్మను ఎదురుగుండాఉన్న బల్లమీద కూర్చుని చెరొక ప్లేటు బూంది తినసాగారు.

ఫ్యాక్టరీ ఫోర్మను యుద్ధంనుంచి తిరిగివచ్చిన వ్యక్తి. లావుగా పొట్టిగా ఉంటాడు. పిల్లికళ్లు. జుట్టు ఎప్పుడూ ముందరకు నుదిటిమీదకు వస్తుంటే పదేపదే వెనక్కు తీసుకుంటూంటాడు. ఇన్సూరెన్సుకంపెనీ యేజంటు బక్కపలచగా పొడుగ్గా ఉంటాడు. ఇతగాడు 24 ఘంటలూ సైకిలుమీదే తిరుగుతూంటాడు. ఓ పది నిమిషాలు తీరిక చిక్కిందంటే చెంగల్రావు కొట్టులో ఉండి తీరవలసిందే. ఇహ పోతే అయ్యవారూ, అయ్యవారమ్మది బలే అదృష్టం. వీళ్లది అసలు దానవాయిపేటలో మకాం. మాలవాడంతా వీళ్ళంటే విపరీతమైన గురి. ఇద్దరూగూడా ట్రైనింగ్ అయినారేమో చెరో 50 రూపాయలు సంపాదించుకుంటున్నారు. యిప్పుడంటే వుద్యోగాలు సంపాదించారుగాని, వెనుక వీళ్ళ తాత ముత్తాతలు పురపాలక సంఘంలో వీధులు ఊడ్చి తమ పొట్టలను వెళ్ళబోసుకునేవారు. కాని నేటి గాంధియుగంలో 'మాల' అనే పదంపోయి దాని స్థానే హరిజన అనే పేరు రావడంతోటే పరిస్థితులన్నీ తారుమారై పోయాయి.

ఇంతకీ విషయ మేమిటంటే ప్రక్కన రెండు ఫర్లాంగుల దూరంలోఉన్న దూపాటివారి వీధిలో బ్రాహ్మణ దొడ్డమ్మగారు ఆ క్రితం రోజు పోయారట. 60 ఏండ్లుంటాయట.

ఫోర్మన్ : పాపం చాలా ధర్మాత్మురాలట. అనేక ధర్మాలు కూడా చేసిందట.

ఏజంటు : ఆమె ఎవరినో పెంచుకుందట, అతను తాలూకాఫీసులో పనిచేస్తున్నాడట. ఆ లోగిలీ 4 ఎకరాల భూమి అతగాడికి వ్రాసి యిచ్చేసిందిట.

అయ్యవారమ్మ : ఏం జబ్బుటండీ. పాపం హఠాత్తుగా పోయిందట ?

ఫో : గుండెజబ్బుట. అందులో ఈ గుండె జబ్బు చాలా విపరీతమైనటువంటిది. మాట్లాడుతూనే ప్రాణం పోవడం, పడుకుని తెల్లవారేసరికల్లా హంస లేచిపోవడం, స్నానం చేస్తూనే హరీ అంటూండడం' ఈలాగా కర్ణకఠోరంగా వుంటూంటాయి; ఈ గుండె జబ్బు కేసులు.

అయ్యవారు : ఏ వీధిలోనండీ ఆమె నివసిస్తున్నది?

ఇ. ఏ : ఏ వీధేమిటి — (యిక్కడే దగ్గరలోనే) దూపాటివారి వీధి—అంటే...

ఫో : అంటే ఆ పెద్ద రావిచెట్టుఉన్నది అదా–

ఏ : అది కాదయ్యా. అది సగంవారి వీధి. ఎక్కడో చర్చిదగ్గర ఉన్నదాన్ని తీసుకువచ్చి యిక్కడ యిరికిస్తావేమిటి?

ఫోర్మను : సంగం వారి వీధిలోనూ రావిచెట్టు లేదనుకున్నారా?

ఏ : ఉంది. నేనన్నది పెద్ద రావిచెట్టు. సంగం వారి వీధిలో ఉన్నది దీనికంటె చిన్నది.

అయ్య : యింతకీ సంగంవారి వీధి ఎక్కడుంది నీకు తెలుసా?

అయ్యవారమ్మ : సంగంవారి వీధే తెలియదట. నే బళ్లో చదువుకునే రోజుల్లో మా అమ్మ నిత్యమూ ఈ వీధిలో కమ్మవారింటికి ఏదో పనిమీద వస్తూండేది.

అ : అచ్చు ఆఫీసు వుండే దాని ప్రక్క వీధే. 'ఇంతకీ' ఫ్యాక్టరీ ఫోర్మను కళ్లు చిట్లించుకొంటూ గొంతుక సవరించుకొంటూ 'సంగంవారి వీధినే అష్ట వంకర్లవీధి అంటారు. అసలు కోణంగిపేటలోంచి వచ్చేవీధి సంగంవారి వీధిలో కలుస్తుంది.'

అయ్య : అబ్బే. ఎక్కడ కోణంగిపేట ఎక్కడ సంగంవారి వీధి? సంగంవారి వీధి మన పాత సినిమా ఉంది దాని వెనకాల వీధి. దాని ఉత్తరం వైపుని చర్చికూడా ఉంది. అంతేకాని ఈ ఫోర్మను గారికి అసలు—

ఫోర్మను : అందుకుని—నాకు తెలుసండీ. అబ్బ. సంగంవారి వీధి ఎక్కడుందో నాకు తెలిసినట్లు మరెవ్వరికీ తెలియదు.

ఇ.ఏ. : అబ్బే. బ్రాహ్మణపేటకు ఐమూలగా రైలుగేటుకు యివతల ఉందండీ. ఏమిటో నాకు తెలీయనట్లు మీరు వాదిస్తారు...

అయ్యవారమ్మ : (చేతులు కడుక్కుంటూ) అబ్బ ఏమిటీ గొడవ. ఇంతకీ సంగంవారి వీధి ఎక్కడుందంటారు.

ఇంతలో చెంగల్రావు లోపల నుంచి వచ్చి — సంగంవారి వీధిని గురించేనా మీరు అనుకొనేది. నా చిన్నతనంలో మా ముసలమ్మవాళ్ళు ఆవీధిలోనే కాపరం ఉండేవాళ్లట. మా తండ్రికి ఋణం ఉండడంచేత ఆ యిల్లూ వాకిలీ వాళ్ల పరమైపోయింది. లేకపోతే నాకీ అద్దె కొంపే మెచ్చే. అది అచ్చాఫీసుకు తూర్పువైపున ఉంది.'

అగ్రహారంలోని ముసలాయన ఎప్పుడు వచ్చాడో వచ్చి, తాను మామూలుగా కూర్చునే చోటునుంచి ఈ సంభాషణ వింటున్నాడు. అయినా సంగంవారివీధి ఎక్కడుంటే తనకేం గావాలి, ముందు తన పొట్ట నిండాలి గాని – యీ విధంగా సంగంవారివీధి ఉత్తరంవైపున ఉందని ఒకరూ, చెర్చికి వెనుకభాగంలో ఉందని మరొకరూ, అచ్చు ఆఫీసు వెనకాల ఉందని వేరొకరూ యిలాగా వాండ్లు అనేక విధాలుగా తర్కించుకొంటూ ఇంకా నిర్ధారణకు వచ్చేలోపున సుబ్బన్నా మరోయిద్దరు వ్యక్తులు లోపలికి వచ్చి వీరందరికి కుడివైపున కూర్చొని యిన్ని వేడిపకోడీలు ఆర్డరిచ్చారు.

ఇన్సూరెన్సు ఏజంటు సుబ్బన్నను చూచి 'యిదుగో పాతకాపు సుబ్బన్న వచ్చాడు. యితనికి

తెలియం దేసుంది గనుక. యేమోయ్ సుబ్బన్నా సంగంవారివీథి ఎక్కడుందో చెప్పు.'

సు: సంగంవారివీథే తెలియదూ పిచ్చోడా? నాకు బాగా తెలుసు. ఎందుకంటే మా అత్తగారు వెనుక జబ్బుచేసి ఆ వీథిలోనే పోయింది. కాలవకు దక్షిణంగా ఉంది. ఆ వీథిలోనుంచే రైలుగేటు కూడా కనిపిస్తుంటుంది.

యింతవరకూ ఆ ప్రసంగంలో జోక్యం కల్పించుకోని ముసలాయన లేచి

అబ్బే మీరంతా చెప్పినది అసలే తప్పు. క్రైస్తవుల దేవాలయానికి ఆనుకుని ఉన్న వీథే సంగంవారి వీథి.

సుబ్బన్న: మహా చెప్పావులేవయ్యా, పొడుగాటి ముక్కు నువ్వూను. నే నెక్కడుందో చెప్పానుగా. మళ్లీ నువ్వు అది కొందంటావేటయ్యా. అయినా ముసిలోడవ్ నీ కెందుకు ఈ గొడవ. నీవు నీ పొడుం కాగేమిటో నీ వేమిటో అంతేకాని—

ఫోర్మను: అయితే నే చెప్పింది తప్పంటారా. బలే వాళ్లు! అసలు సంగంవారి వీథికే అష్టవంకర్లవీథి అని పేరు. కోణంగిపేటలోంచి అచ్చు ఆఫీసువద్ద కలిసేదే అంటే మీకు నమ్మకం.

మో. సు: నీవు చెప్పిందల్లా నమ్మాలి అని ఉందా ఏమిటి? సంగమోరివీథినిగురించి నీకేం తెలుసు. నిన్నగాక మొన్నటివరకూ యుద్ధంలో ఏడుస్తూ—

ఫో: ఫలానాచోటున ఉందని తెలపడానికి నాకు స్వాతంత్ర్యంఉంది. మధ్య నువ్వేమిటి? ఏడుపూ గీడుపూ రానీయకు. మాటలు సరిగా రానియ్యి ఏమనుకున్నావో.

సు: ప్రతీదీ నీకు తెలుసునని వాదిస్తావేమిటి? మహా తెలిసినట్టు. ఏంజేస్తా వేమిటి? ఎవరితో మాట్లాడుతున్నావో తెలుసుకుని మరీ మాట్లాడు. అట్టే మాట్టాడితే...

ఏ: అట్లే మాట్లాడితే ఏం జేస్తావేవిటి? ఫోర్మను ఒక్కడే అనుకుంటున్నావేమో. మీద చెయ్యిపడితే ఊరుకునేది లేదు. జాగ్రత్త. అన్నాడు.

అసలు దెబ్బలాట ఆగిపోను గాని యింతలోకి

అయ్యావారమ్మ: ప్రతీదీ వీళ్ళకు తెలుసు ననుకుంటారు. ఈ సుబ్బన్న మరీని. అబ్బ! యింతటి మొండివాణ్ని ఎక్కడా చూడలేదు.

సుబ్బన్న వళ్లు వేడెక్కి ఫోర్మనూ సుబ్బన్నా కొట్టుకోవడం ప్రారంభించారు. గ్లాసులు విసిరేసుకున్నారు. ప్రక్కనే ముసిలాయన కర్ర పెట్టుకుంటే అది ఊడబెరుక్కుని వీపుమీద వేశేడు సుబ్బన్న. ఫోర్మను కుర్చీ పైకెత్తి విసిరాడు, దెబ్బ తప్పించుకుని. ఇటువైపుకు వచ్చి ఒక తాపు తన్నాడు సుబ్బన్న. ఆ దెబ్బతో ఫోర్మను వెనక్కువెళ్ళి గుమ్మం నుదుటికి తగిలి రక్తం ప్రవహించసాగింది. సుబ్బన్నతో ఉన్న తలిమ్మాళ యిద్దరూ అయ్యావారినీ, అయ్యావారమ్మనీ కర్రతో నాలుగుతికి ఒక్కతోపు తోశారు. అయ్యావారమ్మకు దెబ్బతగిలి పడిపోయింది. ఆ పడడంలో గ్లాసుమీద పడిందేమో బద్దలయిన గ్లాసు అంచు తగిలి మోచెయ్యి గీసుకుపోయింది.

తన లొంగుబాటులోకి ఆసుకురాలేక చంగల్రావ్ వీథిలోకి పోయి వారినీ వీరినీ కేకలు పెట్టడం ప్రారంభించాడు. ఈ కొట్లాట తృటికాలంలో జరిగిపోయింది. ఆ గలాభా ఈ కేకలు విని బీటు తిరుగుతున్న పోలీసు కనిస్టేబిలొకడు అక్కడకు వచ్చాడు. కాని ఈలోగా సుబ్బన్నా—వాడి అనుచరులు అక్కడినుండి దాటుకున్నారు. దెబ్బలుతిన్న వాండ్లకు నెత్తురు కారుతుంటె ఖంగారెత్తి చూపలేక మ్యునిసిపలు ఆసుపత్రికి తీసుకొనిపోయి వాండ్లకు కట్టు కట్టించడం నిమిత్తం చంగల్రావు ప్రక్కనే ఉన్న బండిని పిలవడానికి వెళ్లాడు. యింతలో యీ కొట్లాట విషయం పొక్కి జనం గుమిగూడి చివరికి సబ్ ఇనస్పెక్టరూ సిబ్బందీ తయారైనారు. జరిగిన సంగతంతా చంగల్రావు వద్దనుంచి సంజాయిషీ తీసుకున్నారు. అక్కడ వున్న అందరిస్టేటుమెంట్లు పుచ్చుకొన్నారు. వాండ్లను ఆస్పత్రికి తగిన చికిత్సకై పంపించారు.

మూడు రోజులపాటు ఈ వీథేమిటి—ఆ వీథేమిటి ఊరూవాడా గాలించేశారు సుబ్బన్నకోసం. ఈ సందట్లో ఆ రాత్రి మరి ఎలా అంటుకుందో ప్రక్కనే ఉన్న హార్మోనీకొట్టు అంటుకుని కొన్ని వందల రూపాయల నష్టమైపోయింది. కొట్టులో హార్మోనీలు, ఒకటి రెండు మంచి వీణలు, యితర సామా

నులు అన్నీ భస్మమైపోయాయట. వాకబు చేయగా తెలిసిందేమిటంటే అది ఫోర్మను స్వంత అన్నగారి కొట్టు అనీ, ఫోర్మనుపై కోపంచేత సుబ్బన్న ఆ రాత్రే అంకినముటుక్కి డబ్బు తీసుకొని ఆ కొట్టుకు నిప్పంటించి తగలబెట్టాడని చెబుతారు.

2

దొమ్మీకేసు కోర్టుకు ఎక్కి మేజస్ట్రీటు సదాశివరావుగారి ఎదుట విచారణకు వచ్చింది. దొమ్మీకేసును గురించీ, అందుకు సంబంధించిన వ్యక్తుల వాఙ్మూలాలను గురించి యితర పరిశీలనలను గురించి కొంతసేపు చర్చ జరిగింది. పిమ్మట దొమ్మీ జరిగిన రోజున కాఫీహోటలులో మొట్టమొదట ఈ దొమ్మీ ఏ విధంగా ఆరంభించినదీ దాని విచారణ జరుగుతోంది.

లా చదివిన ధర్మారావు అదివరకే కోర్టులో మంచి పేరు సంపాదించుకున్నాడు. క్రాస్ ఎగ్జామిన్ చేయడంలో అతడి కతడే సాటి. అతని విచారణలో చాలా కేసులు చిక్కువిడి తీర్పుకు వచ్చాయి.

ధర్మా: సంఘటన జరిగిన సాయంత్రం నీవు అయ్యవారూ, ఆ ఫ్యాక్టరీ ఫోర్మనూ హోటలు యజమాని చంగ్రలావు—ఇంకా ఎవరో ముసలాయన టిఫిను పుచ్చుకుంటూ అక్కడ వున్నారట నిజమేనా?

అయ్యవారమ్మ: నిజమేనండి.

ధర్మా: మీరు ఆ రోజున దేనినిగురించి మాట్లాడుకుంటున్నారో మేజస్ట్రీటుగారితో చెప్తారా?

అయ్య: రోగాలనుగురించి మాట్లాడుకుంటున్నామండి.

ధర్మా: సంభాషణలో ఎవరికైనా భేదాభిప్రాయాలు వచ్చాయా?

అ. అమ్మ: సంగంవారివీధి ఎక్కడవున్నదీ అనే విషయాన్ని గురించి మేము తర్కించుకోవడంలో.

మేజ: సదాశివరావుగారు తల ఊటంకించి, కళ్ళజోడు బల్లమీదనుంచి తీసి అద్దాలు తుడిచి గొంతు సవరించి,

'దేనిని గురించీ' అన్నారు న్యాయమూర్తి.

సాక్షి: అది సంగంవారి వీధి ఎక్కడ వున్నదనే విషయాన్ని గురించి తర్కించుకుంటున్నారు.

మేజ: సంగంవారి వీధా?

'చిత్తం సార్'

'అయితే ఏదీ ఆ సన్నటిసందు ఉన్నదే—అదేనా—ఆ సినీమా థియేటరు ప్రక్కగుండా వెళ్ళే సందేనా?

ధర్మారావుకు ఒక విధమైన నవ్వు వచ్చింది. మేజస్ట్రీటుగారు చెప్పిన అంశం కొద్దిగా సత్యదూరంగా వున్నది.

ధ: 'చిత్తం తమరు నుడివిన వీధిని గురించే సాక్షి చెపుతున్నది. తమరు అనుమతిస్తే ఆ వీధి పరిసరాలను గురించి తెలుపడానికి అవకాశ మిస్తారని మనవి.

మే: 'ఏమి టా పరిసరాలు' అన్నారు మేజస్ట్రీటు.

ధ: 'చిత్తం మీరు చెప్పినదానికంటె ఆ వీధి మరో ఫర్లాంగు ఎగువన వున్నది. రైల్వే గేటుకు దగ్గరగా ఉంది. ఇంత బాగా జ్ఞాపకం ఉండడానికి కారణం నా చిన్నప్పుడు మా బాబయ్యగారు తరుచు రైల్వేగేటువద్దకు నన్ను తీసుకు వస్తూండేవారు.

మేజస్ట్రీటుగారు ధర్మారావు మాటలను ఖండిస్తూ,

నేను నీ యీడులో ప్రతిరోజూ ఆ వీధిలో నడుస్తూండేవాణ్ణి. నే చెప్పిన విషయాన్ని ఖండించడం నీకు అనవసరమనుకుంటాను' అన్నారు కొంచెం కఠినంగా.

లాయరు తల వంచుకొని నమ్రత చూపాడు.

న్యాయాధికారితో తగవులాట పెట్టుకోవడం ఎందుకు. అయినా అప్రస్తుతమైనట్టి విషయంమీద ఎందుకు విపరీతమైన తర్కం.

ఇంతలో కోర్టులో మరో ముసలి లాయరుగారొకాయన లేచి

'మీ అనుమతితో రెండు మాటలు సార్, నేను కూడా చాలాభాగం ఆ వీధంబడే పోతూండేవాణ్ణి—ఈ వీధిని గురించి నేను చాలా పరిశోధనచేయగా—నాకు తేలిందేమంటే ఈ సంగంవారి వీధి అచ్చు ఆఫీసుకు కుడివైపున ప్రారంభమై సినిమా వెనుకతట్టు చివర అంతమౌతుంది.

'అచ్చే సరికాదు' అన్నాడు ధర్మారావు.

మేజస్ట్రేటు సదాశివరావుగారు అసలు ఈ విషయానికీ కేసుకు ప్రస్తుతం ఏమీ సందర్భం లేదనీ, దాన్ని గురించి యిక తర్కించ నవసరం లేదనీ అన్నారు. ఈ దొమ్మీకేసు విచారణ ఫలితం ఏమైందనే విషయం మనకు అప్రస్తుతం. ఫోర్మనూ, ఇన్సూరెన్సుఏజంటూ, అయ్యవారూ, అయ్యవారమ్మా తమ తమ గాయాలు మానడంవల్ల సుబ్బన్నమీద కఠిన చర్య తీసుకొని తీరాలని పట్టుపట్టనూ లేదు. అయినా సుబ్బన్న విషయం వారి కెందుకు.

దుష్టులను వెతికి పట్టుకుని దండించడం పోలీసు వారి విధి. కేసు విచారించి న్యాయాన్యాయాలు తేల్చడం కోర్టువారి విధి. ఈ లావాదేవీలలో తమ కెందుకు అని యథారీతిగా వారు వెనక్కు తగ్గుకున్నారు.

మేజస్ట్రేటుగారి బావమరిది చంద్రశేఖరంగారు ఆ క్రితంరోజే పెళ్లివ్యవహారాలు మాట్లాడుకునేందుకు చెల్లెలుగారింటికి వచ్చాడు. చంద్రశేఖరం కొడుకు రామచంద్రమూర్తి ఈ మధ్యనే బి. ఏ. ప్యాస్ అయాడు. ఇతను చూడడానికైతే బాగానే వుంటాడు కాని మనిషి కొంచెం నలుపు. పొడుగ్గా, నవనవలాడే నవయవ్వనంలో ఉన్నాడు. చంద్రశేఖరం తన కొడుక్కి చెల్లెలు కూతురు శారదను వివాహం చేయాలని కుతూహలపడుతున్నాడు.

కాని, అసలు ఈ పెండ్లివిషయం ఇదివరకు ఒకటి రెండుసార్లు మేజస్ట్రేటుగారి ప్రత్యక్షంలోనయితే నేమి, పరోక్షంలోనయితే నేమి నలిగిన విషయమే. కాని చంద్రశేఖరానికి గ్రామంలో పని తొందరవల్ల ఈవిషయం ఆలోచించేందుకు రవ్వంత కూడా వ్యవధి లేకపోయింది. పైగా ఇప్పుడు తన కొడుకు చదువు కూడా పూర్తిఅయింది గనుక, పెళ్లి గూడా అయితే ఆ బరువు తీరిపోతుందని.—వివాహం స్థిరపర్చుకుని—తాంబూలాలు పుచ్చుకుని తరువాత జరుగవలసిన తతంగంకోసం ప్రయత్నం చేసుకోవాలని కుతూహల పడుతున్నాడు.

ఇంతకీ రామచంద్రమూర్తి వెనుకే కొంచెం నలుపైనా తీసిపారేసే అంత సులువుకాదు. చిన్నప్పటినుంచీ గొప్పవాళ్ల రచనలన్నా వారి ఉపన్యాసాలన్నా, వారి గ్రంథాలన్నా అతగాడికి ఆసక్తి మెండు. విశ్వవిద్యాలయంలో పట్టం పుచ్చుకున్న తరువాత ఇటీవల నవ్యసాహిత్యకారుల రచనలను చదివి బాగా అవగాహన చేసుకున్నాడేమో ఇక తానుకూడా ఒక రచయితఅయి ఒకకవియై, ఒక పత్రికాధిపతియై దేశసేవచేయాలని గాలిలో మేడలు కట్టుకుంటున్నాడు.

ఆ పిల్లమీద తన మనసు కూడా పోయిందేమో ఆమెనే పెండ్లి చేసుకోవాలని అతగాడికి మనసులో నాటుకుపోయింది. తనకు కాదని మరెవరకు కట్టపెడతారు ఆ పిల్లని ?

సుమారు 8 ఘం. కావచ్చింది. సాధారణంగా కొంచెం మించుమించు ఈ సమయానికే భోజనాలు అయే అలవాటు. పెళ్లిలో ఇచ్చిపుచ్చుకోవలసిన లాంఛనాల విషయంలో భావమరదులకు తెగక ఆ రోజు భోజనాలు కూడా ఆలస్యమయినాయి. పెళ్లి సంగతే వరండాలో కూర్చుని మాట్లాడుకుంటున్నారు.

మే. భార్య : భోజనాలకు వేళయింది. లేవండి యిహ. తరువాత కూర్చుందాం.

చంద్రశేఖరం : బావగారూ—మీరు ఊఁ అనడమే తరువాయి. ముందు తాంబూలాలు పుచ్చుకుంటే, మిగతా పనంతా మేము చూచుకుంటాం.

మే. భా : లేవండీ. చేసినవన్నీ చప్పగా చల్లారిపోతాయి. భోజనాలయిన తరువాత...

చంద్ర : ఇదుగో లేస్తాం. బావగారు లేస్తే నేనూ లేస్తాను.

మేజ : ఇందులో నాదేముందోయ్. అంతా మీ చెల్లెల్ని అడుగు. ఆమె యిష్టానుసారమే కాని, నా ప్రమేయం ఏమీ లేదు.

చంద్ర : అదేమ్మాట. నా ప్రమేయం లేదంటారేమిటి ? యిది మరీ బాగుంది ! మీ రనేది. మీరు పెద్దలు. 'ఆ మాట' మీరు లాంఛనప్రాయంగానైనా అనకపోతే ఎట్లా ?

మేజ : అనడాని కేముంది. ఇంతకీ మా శారద ఏమంటుంది. ఏమే మాట్లాడవేమే ? ఆ పుస్తకాలు అక్కడ పారేద్దూ బాబు కాస్సేపు. మీ బావను...

శార: అబ్బ పోదురూ. ఒకటే గొడవ. చదువుకోనివ్వరుగదా. యీ కథ చాలా ఇంట రెస్టింగ్‌గా ఉండే సమయంలో...

మే. భా: అమ్మాయీ, ఏమిటా విస్సాటం. మీ నాన్నగారు ఏదో అంటుంటే బదులు చెప్పక?

శార: నన్నడగ నక్కర్లేదు. అంటూ అక్కడ నుంచి లేచిపోతుంది.

మే. భా: ఏమీ పలకరు ఉలకరు. ఉద్దేశ మేమిటో చెప్పకూడదూ?

మేజ: నా వుద్దేశాని కేముందే? మీ అమ్మాయి నడుగు. అమ్మాయి నడగక నన్నడుగుతా వేమిటి?

మే. భా: అమ్మాయినీ అడిగారు, అబ్బాయినీ అడిగారు. యిహ మీరే తరవాయి.

మేజ: ఏమో. వచ్చేఏడు చేయాలని వున్నది. పెళ్లంటే మాటలేవిటి? ఈ రోజుల్లో అబ్బో అబ్బో బోలెడుఖర్చులు. కాస్తా కూస్తా నేమిటి?

మే. భా: యింకా ఖర్చులేమిటండీ? ఖర్చు లంటారు. ఉభయఖర్చులు మీ భావగారే పెట్టుకుం టారట. అమ్మాయికి 10 కాసుల బంగారం గొలుసులు, వజ్రాల కంఠమాల, లేడీస్ రిస్ట్‌వాచ్, పట్టుచీరలు, వెండికంచం, మరచెంబు—యిహ కావలసిం దేముంది గనక. తాంబూలాలు పుచ్చుకుంటే సరి.

మేజ: ఈమధ్యనే—చూడు మన లాయరు ధర్మారావు పెళ్లివిషయంలో అతని బావమరది కన పడి యీ ప్రస్తావనే తెచ్చాడు.

బావ: అంటే మీ కోర్టులో ప్రాక్టీసు...

మేజ: అవును ఆయనే.

బావ: చూడండి. ఆపెద్ద రావిచెట్టు వుంది—ఆ దూపాటివారి వీధిలోవున్న ఆయనేనా?

మే. భా: భోజనాలకు లేవకూడదుటండీ యిహ. ఆలస్యం అవుతోంది.

మేజ: అబ్బే. అది దూపాటివారి వీధి కాదు. ఎక్కడో సంగంవారి వీధిని తీసుకువచ్చి దూపాటి వారి వీధి అంటావేమిటోయ్. బలేవాడవ్.

బావ: కాదండీ, దూపాటివారి వీధిలో రావి చెట్టు లేదంటారేమిటి? ఆ వీధి మొదట్లోనే ఉండి తీరాలి.

మేజ: ఉండొచ్చు. ధూపాటివారి వీధిలో ఉన్నది పెద్దది. సంగంవారి వీధిలో ఉన్నది చిన్న చెట్టు. ఇంతకీ నే చెప్పిన వీధి సంగంవారి వీధి.

బావ: ఏమో మరి. ఇంతకీ సంగంవారి వీధి ఎక్కడుందంటారు?

మే: ఇప్పుడు పాతసినీమా థియేటర్ వున్నదే దాని ప్రక్కగుండా వెళ్లే సందు. రైల్వేగేటుకు దగ్గరగా ఉన్నది.

బావ: అదికాదండీ. చూశారూ, అచ్చాఫీసు వుంది—దాని ప్రక్క వీధే సంగంవారి వీధి. ఈ మాత్రం నాకు తెలియదూ?

మే. భా: రామాయణంలో పిడకలవేట. సంగం వారి వీధి ఎక్కడుంటే ఏం? మంగలివారి వీధి ఎక్కడుంటే యేం?

మేజ: ఆఁ. నేను పాతసినిమాథియేటరు ప్రక్కగుండా వెళ్లే సందే సంగంవారి వీధి అంటున్నా. మీ అన్నగారు అది కాదంటున్నారు.

మే. భా: మా అన్నయ్య చెప్పిందే రైటు. అచ్చాఫీసు ప్రక్కవీధే అని మా ముత్తవతల్లి చెపుతుంటే విన్నాను.

మేజ: ఆవిడకేం తెలుసు. అయినా తెలిసీ తెలియని వాదన లెందుకు నీకు?

మే. భా: బాగుందండి మీ రనేది. ఇక మీ కొక్కరికే గాబోలు ఊరుసంగతి తెలిసినది.

మేజ: నా చిన్నతనమంతా, చదువుసైతం యీ వూళ్లో పూర్తిఅయింది. ఏమిటో నాకు తెలియనట్లు, మీకు మహా తెలిసినట్లు మాట్లాడతా రేమిటి?

మే. భా: ఆయన మాటలకేంగాని—

మేజ: నీవు మహా చెప్పొచ్చావులెద్దూ. లోపలికి పో. అయినా ఊళ్ళోకి నెలకోసారి, ఏడాదికోసారి వస్తూ—వూరు సంగతి ఏం తెలుసు మీకు. ఎక్కడో సంగంవారి వీధిని తీసుకువెళ్ళి దూపాటి వారి వీధి అంటే ఎవరైనా నమ్మాలా అక్కర్లేదా?

బావ: మా తండ్రిగారి హయాంలో ఏవో పుస్తకాలు అచ్చువేసే సందర్భంలో ఆచ్చాఫీసుకు పంపే వారు. అచ్చుఆఫీసుకు ప్రక్కనుంచే సంగంవారి వీధి తెలుస్తుండేది. నాకు బాగా గుర్తు. లేదంటారేమిటండీ.

శారద: ఏమిటండీ—యీ గొడవ. నన్ను పుస్తకం పూర్తిచెయ్యనియ్యరా ఏమిటి?

మేజ: అమ్మాయ్—నీవు చెప్పు సంగంవారి వీధి ఎక్కడుందో?

శారద: ఓస్ దీన్ని గురించా. సంగంవారి వీధి పాతసినీమా థియేటరు ఉండే దాని ప్రక్కగుండా వెళ్ళే సందే సంగంవారి వీధి.

మేజ: బాగా కరెక్టుగా చెప్పావ్. అది కాదంటాడు మీ మావయ్య.

శారద: ఆ వూళ్లో ధాన్య మేమిటో, పంట ఏమిటో అంతేకాని, మావయ్యకు ఏమీ తెలియదండీ నాన్నా మా కాన్వెంటు స్కూలుకు వెళుతుంటే ప్రతి రోజూ మా బండి ఆ వీధి ప్రక్కనుంచే వెడుతుంది. సుబ్బన్నగారి అమ్మాయి ఆ వీధిలోనుంచే వస్తుండేది.

మే. భా: నీకు మహా తెలుసు. పసిపిల్లవు నీ వూరుకుందూ.

శారద: బాగుందే అమ్మా. ఏం నాకు మాత్రం తెలియదూ.

మేజ: దాన్ని ఊరుకోమంటా వేమిటే. ఏం దానికిమాత్రం తెలియదా?

బావ: బావగారూ, మీరు బాగా ఆలోచించండి. సంగంవారి వీధి నే అసలు అష్టవంకర్ల వీధి అంటారు. కోణంగిపేటలోంచి అచ్చుఆఫీసువద్ద కలిసే వీధే సంగంవారి వీధి.

మేజ: అలోచించే దేమిటండీ. ఆలోచనా పాలోచనాను. మీ రన్నది తప్పండీ. సినీమా థియేటరుకు ప్రక్కగుండా వెళ్లే సందే సంగంవారి వీధి. ఇంత విడదీసి చెప్పినా మీరు కాదంటే ఏమి చేయాలి.

బావ: యిహ మీతోటి వాదించి ఏం ప్రయోజనం.

మేజ: అయితే నే చెప్పింది కాదంటారా?

బావ: నే చెప్పింది మాత్రం తప్ప నెక్కడుంది.

మే. భా: మన కెందుకు వచ్చిన గొడవ ఇది. సంగంవారి వీధి ఎక్కడుంటే ఎవరి క్కావాలి. ముందు అమ్మాయి పెళ్లిసంగతి ఆలోచించండి.

మే: అయితే నీక నే దేమిటి?

మే. భా: తాంబూలాలు పుచ్చుకోమని.

మేజ: పుచ్చుకోవచ్చులే...యిప్పుడు వచ్చిన తొందర ఏమీ లేదు.

మే. భా: మీ యిష్టం బాబూ. ప్రాణం విసిగిపోతూంది మీతోటి. ఇప్పుడు గాకపోతే మరి కెప్పుడో. అయినా అమ్మాయిని యివ్వకపోతే వాడికి పెళ్లి జరగదా. వాడు దీన్ని పెళ్లి చేసుకోకపోతే దీనికి పెళ్ళవదా?

బావ: అమ్మాయి నీ వూరుకో. అయితే బావగారు తాంబూలాలు పుచ్చుకోవడం దాకా వచ్చి మళ్లీ ఇట్లా మాట్లాడుతున్నారె.

మేజ: దాని పెళ్లి కిప్పుడేం తొందర లేదండీ. తరువాత మాచుకోవచ్చు.

మే. భా: పెళ్ళి లేదు—ఏమీ లేదు. కూర్చోబెట్టండి యింకా ఎన్ని రోజులు పెళ్ళి చేయకుండా కూర్చోబెట్టా లనుందో.

బావ: నే వస్తానే అమ్మాయి. ఇప్పుడు బండి వుంది. రాత్రి రైలుకే పోతున్నా.

మే. భా: అయ్యో భోజనంఅయినా కాలేదు. భోంచేసి వెళ్లు నా మాట విను.

చంద్ర: భోజనానికేం లేవే. భోంచేస్తే రైలు దాటిపోతుంది. నే వెళ్లొస్తా. అంటూ వచ్చినదారి నే చక్కాపోయాడు చంద్రశేఖరం.

4

మరికొన్ని రోజులకు తరుచు మేజస్ట్రేటుగారింటికి వచ్చే సూరిశాస్త్రిగారు ఆ రోజు మధ్యాహ్నం ఏదో పనుండి వచ్చారు. వరండాలో కూర్చొని తాంబూలం వేసుకోసాగారు. పోకలు నములుతూ శాస్త్రిలవారు...

'నా మనస్సుకు ఈ విషయం పట్టినట్టు మరేదీ పట్టలేదు. నాకు అర్థమయినట్లు మరెవరికీగూడా అర్థమవనే అయిఉండదు' ధర్మారావును ఉద్దేశిస్తూ గాబోలు—'అయినా ఆ వృత్తిలో సతతమూ తిరిగే వాళ్ళకూ, ఆ ధారాశుద్ధి, ఆ వాక్శుద్ధి వుండదూమరి. చెడ్డఅలవాటు ఏమంటే కావలసిన సాక్ష్యమూ, పరిశోధనా రుజువూ లేకుండా వితండవాదం చేసినందువల్ల ప్రయోజనం ఏముంటుంది. వెధవది దీన్ని గురించి వెనక కొన్ని ప్రాణాలు పోయాయి.'

శాస్త్రిలవారు మరో రెండు తములపాకులు తీసుకుని నములుతూ—

'యింతకీ సంగంవారి వీధినిగురించి జ్ఞాపకం ఉన్నదా ?'

మేజ: లేకేం.

సూరి: అదెక్కడ వుందంటారు ?

మేజస్ట్రీటు గారు పెన్సిలు తీసుకుని టేబిలు అట్టమీద వివరంగా గీచి చూపుతూ, 'అక్కడనుంచి మొదలు ఇంతవరకూ ఉన్నదే సంగంవారి వీధి.'

శాస్త్రిలవారు బాగా పరికించి తదేక దీక్షతో ఆ మ్యాపును చూచి గొంతు సవరించుకుని,

'మీరు శ్రమపడి మ్యాపు గీయడమైతే గీశారు గాని—అసలు ఈ వీధి ఎక్కడుందన్న విషయంలో మీ అభిప్రాయం కూడా తప్పే—ఆ రోజు లాయరు ధర్మారావు చెప్పింది తూచాగా సరిపోయింది' అన్నారు కొద్దిగా నవ్వుతూ.

'ఊఁ అల్లాగ'—అంటూ అంతవరకూ ఖులాసాగా సంతోషంతో కబుర్లుచెప్పిన మెజస్ట్రీటు సదాశివరావుగారు ఛీదరించుకుంటూ ఛఱ్ఱుమని కుర్చీలోంచి గభాలున అక్కడనుంచి లేచ్చక్కాపోయారు.

'ఇదేమిరా బాబు – ఎన్నడూ లేనిది నేను ఈయనకు కోపం తెప్పించామే' అనుకుంటూ మెల్లిగా ఇంటికి జారాడు శాస్త్రిలవారు.

కోపం శాంతించిం తరువాత మేజస్ట్రీటుగారు వాకబుచేయగా తేలినవిషయ మేమంటే ఈ సంగం వారి వీధిలో సంగం బాపన్న అనే అతడు ఉండే వాడనీ, పిమ్మట అతను చనిపోగా అతని కొడుకు సంగం చలమయ్య క్రైస్తవమతం పుచ్చుకుని తనకు అక్కడ ఉన్న స్థలం, ఆపాటిదొడ్లు అన్నీ పురపాలక సంఘంవారికి అమ్మేసి మరో వూరు లేచిపోయాడనీ, యిప్పుడు ఆ స్థలంలో పురపాలక సంఘంవారు ఎలిమెంటరీ పాఠశాలను యిటీవలనే నిర్మించారనీ, కాగా యిప్పటి పురపాలకసంఘ ప్లానులో అసలు సంగంవారి వీధి లేనేలేదనీ తేలింది.